

VERSLAG
VAN DE
DIALECTEN - COMMISSIE
DER
KONINKLIJKE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
TE AMSTERDAM
OVER 1931

De Dialectencommissie heeft in 1931 een aanvang gemaakt met de eigenlijke voorbereidingen van de werkzaamheden, waarvoor zij in hoofdzaak is ingesteld, t.w. de samenstelling van een dialectatlas van het Nederlandsche en Friesche taalgebied, voorzoover dit binnen de landsgrenzen valt. Nog juist vóór het einde van het jaar heeft zij de eerste vragenlijst (namen van lichaamsdeelen van den mensch), met een circulaire, waarin het doel der Commissie wordt uiteengezet en aanwijzingen voor de medewerkers worden gegeven, aan ongeveer 6500 hoofden van scholen en particulieren toegezonden. Aan de medewerkers is verzocht deze lijst vóór 1 Maart 1932 terug te zenden. Voor de samenstelling ervan was een subcommissie aangewezen, bestaande uit den voorzitter, prof. van Ginneken en den secretaris.

De secretaris, aan wien de leiding van het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche dialecten is opgedragen, heeft de inrichting van dit bureau, waarmede in 1930 een begin was gemaakt, voltooid. Hij heeft aan een aantal binnen- en buitenlandsche personen en instellingen op hun verzoek mondelinge en schriftelijke inlichtingen gegeven en is begonnen een bibliografie der Nederlandsche en Friesche dialecten samen te stellen. Teneinde zoo volledig mogelijke gegevens te verkrijgen, werd aan een groot aantal Nederlandsche en Friesche dialectschrijvers een rondschrĳven gezonden, waarin hun verzocht werd, een opgaaft te willen verstrekken van wat zij op dialectologisch gebied uitgegeven hadden, voorzoover dit dialecten betreft, welke in het Nederlandsche en Friesche taalgebied worden of werden gesproken. De aangeschreven auteurs gaven bijna zonder uitzondering aan dit verzoek bereidwillig gehoor. Het ligt in de

bedoeling der Commissie, deze bibliografie mettertijd in druk te laten verschijnen.

Ten behoeve van een dialectbibliotheek heeft een aantal personen¹⁾ uit eigen beweging of op verzoek boeken en bijdragen in hs. geschonken, waarvoor hun ook hier een woord van dank worde gebracht. De Commissie beveelt de bibliotheek van haar bureau in de voortdurende belangstelling der dialectologen en anderen aan, temeer omdat haar geldmiddelen haar niet veroorloven, een bedrag van eenige beteekenis aan deze bibliotheek ten koste te leggen. Enkele uitgevers zegden ons voor 1932 en volgende jaren een kosteloos abonnement op door hen uitgegeven tijdschriften toe.

Op voorstel van prof. van Ginneken is een circulaire opgesteld voor de gemeentebesturen, waarin deze verzocht worden de onder hen berustende adresboeken, lijsten van inwoners en straatnamen, plaatselijke gidsen, enz. van vroeger en later tijd aan het bureau te willen afstaan, teneinde ze ten goede te doen komen aan de studie der Nederlandsche en Friesche namenkunde. Reeds heeft een aantal gemeentebesturen aan dit verzoek gevolg gegeven, zoodat thans ook de grondslag van een toponymische bibliotheek is gelegd. Mocht te eeniger tijd naast het bestaande bureau een Toponymisch bureau worden ingesteld, dan zou overbrenging van de bovengenoemde bronnen naar deze instelling overwogen kunnen worden.

Financieele bijdragen schonken: de Koninklijke Akademie van Wetenschappen f 500, de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, het Provinciaal Utrechtsch Genootschap en de provinciale besturen van Groningen, Overijssel en Zuid-Holland elk f 100, de gemeentebesturen van Amsterdam, Rotterdam en Enschede elk f 50, prof. dr. A. Kluyver f 10, terwijl de Regeering een subsidie van f 2500 schonk. Wil de Commissie de taak, die zij zich opgelegd heeft, naar behooren ten uitvoer brengen, dan zal het bedrag dezer subsidie aanmerkelijk grooter moeten worden.

¹⁾ Hun namen zijn in de bijlage vermeld.

De Commissie kwam in 1931 vier keer voor een gewone vergadering bijeen. Het werkplan, door den secretaris ontworpen, nam zij met enkele wijzigingen aan, evenals het reglement en de instructie voor den secretaris. Reglement en instructie werden ook door de afdeling Letterkunde der Kon. Akademie goedgekeurd.

Tot lid der Commissie werd dr. G. G. Kloeke (Hamburg) benoemd, die deze benoeming aannam. Door de opheffing der Streektalencommissie van het Algemeen Nederlandsch Verbond verviel het lidmaatschap van dr. H. J. E. Endepols. Op verzoek van het bestuur van het Verbond werd dr. Endepols echter als zijn vertegenwoordiger tot buitengewoon lid der Commissie benoemd. Deze onderging overigens geen wijzigingen.

Voorzitter en secretaris hielden besprekingen met prof. dr. E. Blancquaert (Gent), teneinde te komen tot de gemeenschappelijke samenstelling van een dialectkaart van het Noord- en Zuid-Nederlandsche taalgebied, op een schaal 1:160000. Deze besprekingen leidden tot het gewenschte resultaat, zoodat de verschijning van deze kaart binnenkort tegemoet mag worden gezien. De secretaris voerde besprekingen met het bestuur der Zeeuwsche vereeniging voor Dialect-onderzoek. Op voorstel van prof. Schrijnen bezocht hij het dialectbureau van prof. dr. K. Jaberg te Bern, ter aanvulling van zijn studiereis naar Belgische en Duitsche dialectcentrales in 1930. De regeering stelde ook voor deze reis een bedrag beschikbaar.

Op initiatief van penningmeesteresse en secretaris heeft de Commissie in den zomer van 1931 een onderzoek ingesteld naar het dialect van het eiland Urk. Onder leiding van de penningmeesteresse, voorzoover het experimenteele deel van het onderzoek betreft, en van den secretaris, hebben te dien einde enkele kandidaten in de letteren, de heeren J. Benders (Amsterdam), J. B. Drewes (Amsterdam) en G. A. van Es (Groningen) gedurende enkele weken in Juli en Augustus op Urk vertoefd en aldaar langs verschillende wegen de taal en het volksleven der bevolking bestudeerd. Terwijl dit onderzoek in hoofdzaak door

mondeline ondervraging geschiedde, werden door middel van een der door de Commissie aangeschafte Weenske reisfonografen een aantal liedjes, woorden en zinnen, enz. en bovendien de klanken van het dialect vastgelegd. Voorts werd een groot aantal curven vervaardigd, teneinde den duur der klanken, de stemhebbendheid, de nasaliteit en het verloop der toonhoogte daaruit te berekenen. De heer van Es paste deze methode toe ter bestudeering van de wijzigingen der klanken onder invloed van bepaalde affecten. Bovendien werden enkele opnamen van kaakbeweging, lipstulping en mondbodemspanning vervaardigd. Voor dit experimenteele onderzoek stond prof. dr. G. van Rijnberk bereidwillig de benoodigde instrumenten uit zijn laboratorium af, terwijl een lid van het laboratoriumpersoneel bij deze onderzoekingen zijn hulp verleende.

Bij de beschrijving der planten en haar dialectnamen heeft de heer H. de Boer (Noordwijk aan Zee) zijn medewerking verleend. Aan het dialectonderzoek is tevens verbonden een onderzoek van de migratie der bevolking, ingesteld door den heer A. C. de Vooy, geogr. drs. (Utrecht), en een bloedgroepenonderzoek, dat op verzoek van mej. dr. M. A. van Herwerden door den heer J. Bijl, med. drs. (Utrecht), in samenwerking met den plaatselijken arts, den heer A. Vonk is verricht. Een publicatie waarin de resultaten van deze onderzoekingen zijn uitgewerkt, is in voorbereiding; wanneer deze verschenen is, zal zij ongetwijfeld beschouwd mogen worden als een belangrijke bijdrage tot de kennis van een der merkwaardigste bevolkingsgroepen van ons land, des te belangrijker nu eerlang de drooglegging der Zuiderzee al het karakteristieke der bevolking van Urk zal doen verdwijnen.

Aangezien uit het bovenstaande de indruk zou kunnen ontstaan, als zou door al deze werkzaamheden het eigenlijke doel der Commissie op den achtergrond zijn geraakt, moge hier, onder verwijzing naar den aanhef van dit verslag, worden opgemerkt dat terstond na het binnenkomen der vragenlijsten met de samen-

stelling van den dialectatlas een aanvang zal worden gemaakt.

De secretaris stelt er prijs op, dit verslag niet te besluiten, zonder een woord van dank voor de welwillendheid en hulpvaardigheid, hem steeds door het Bureau der Kon. Akademie bewezen.

*Namens de Dialectencommissie der
Koninklijke Akademie van Wetenschappen:*

J. H. KERN, *voorzitter.*

P. J. MEERTENS, *secretaris.*

BIJLAGE.

Lijst van personen, enz., die in 1930 en 1931 boekwerken en handschriften schonken aan het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche Dialecten.

B. v. d. Berg, prof. dr. E. Blancquaert, G. Blokhuis, mevr. A. C. Bol—Denis, mevr. H. M. Buzink—Timmer, mej. M. W. G. Cornelis, H. J. Das, H. A. Dollekamp, U. G. Dorhout, Joh. van Dorsten, Y. Douma, H. van Dijk, mej. C. Elderink, mevr. C. F. van der Feen de Lille—Fontein Verschuur, J. Feensma, Hist. Gen. „Oud West-Friesland”, prof. dr. J. van Ginneken, Van Gorcum & Comp., N.V., H. Gorter, B. H. de Graaff, C. Grilk, Bern. A. de Groot, prof. dr. L. Grootaers, Lochemsche Handelsdrukkerij, J. J. Hof, C. Hollestelle, dr. S. Hoogerwerf, W. G. J. A. Jacob, Erven B. van der Kamp, dr. G. Karsten, prof. dr. J. H. Kern, M. J. H. Kessels, dr. G. G. Kloeke, mr. A. G. Koenders, H. J. Krebbers, Gerh. Krekelberg, K. ter Laan, C. A. Lodewijks, mej. M. G. A. de Man, K. van der Meer, P. J. Meertens, L. L. Mertens, P. van de Mheen, C. Nuijen, D. A. Poldermans, Arn. Rakers, D. Rempt, A. Rengersen, H. A. Ritter, J. Roselaar, H. B. Smith, dr. J. F. Steenhuis, H. Tiesing, H. Ubaghs, J. Veld, L. A. W. C. Venmans, Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek, Anne de Vries, mevr. Van Weeghel—Weerdmeester, D. Wehrens, Anton van Welsem, H. J. E. Wensink, J. van der Werff, mej. H. Wierenga, D. Wouters, prof. dr. J. van de Wijer.